

Etsivän nuorisotyön asiantuntijanäkemyksen antaminen Kansaneläkelaitokseen

Opetus- ja kulttuuriministeriön kanta Kansaneläkelaitoksen (Kela) uuteen linjaukseen, jonka mukaan myös muut toimijat kuin sosiaalihuolto voivat jatkossa toimittaa Kelalle asiantuntijanäkemyksiä toimeentulotuen perusosan alentamisen kohtuullisuuden arviointia varten. Näitä toimijoita voisivat Kelan mukaan olla muun muassa työllisyysalueet, terveydenhuolto, Ohjaamot, etsivä nuorisotyö ja diakoniatyö.

Tässä esitetään ministeriön kanta keskeisiin kysymyksiin: miten uusi linjaus suhteutuu etsivän nuorisotyön lainsäädäntöön, työn peruseriaatteisiin sekä vapaaehtoisuuteen ja luottamuksellisuuteen perustuvaan työotteeseen.

1. Ministeriön näkemys etsivän nuorisotyön roolista Kelan asiantuntijanäkemyksen antamisessa

Etsivä nuorisotyö voi antaa Kelalle asiantuntijanäkemyksen nuoren omasta pyynnöstä ja nimenomaisella suostumuksella, silloin kun näkemyksellä voidaan tukea toimeentulotuen perusosan alentamisen kohtuullisuuden arviointia.

Ilman nuoren suostumusta asiantuntijanäkemyksiä ei voida antaa.

Tämä lähtökohta vastaa myös nuorisolain (1285/2026) säännöksiä nuoren tietojen käsittelystä, tietojen luovutuksesta ja työn vapaaehtoisuuteen perustuvasta luonteesta.

Nuorisolain (1285/2026) 10 §:ssä määritellään etsivän nuorisotyön tehtävä. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu **nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön.**

Nuorisolain 12 §:ssä määritellään Nuoren tietojen käsittely etsivässä nuorisotyössä. Etsivää nuorisotyötä varten luovutettavat yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan toimittaa sähköisesti. Etsivässä nuorisotyössä voidaan yhdistää tehtävässä saadut tiedot tai muutoin käsitellä niitä tuen tarpeessa olevien nuorten yksilöimiseksi ja etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamiseksi. Käsiteltäessä yksittäistä nuorta koskevaa asiaa etsivässä nuorisotyössä kirjataan nuoren yhteys- ja yksilöintitietojen ilmoittaja, päätetyt jatkotoimenpiteet sekä, mitä tietoja nuoresta on annettu ja kenelle niitä on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä kunta.

Etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamisessa saatuja nuorta koskevia tietoja saadaan luovuttaa edelleen toiselle viranomaiselle vain nuoren ja, jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa suostumuksella. Alaikäinen nuori voi kuitenkin kehitystään vastaavasti päättää itseään koskevien tietojen luovuttamisesta. Tiedot on hävitettävä heti, kun ne eivät ole välttämättömiä tehtävän hoitamiseksi.

Etsivän nuorisotyön tehtäviä hoitava ei saa ilman nuoren ja, jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa suostumusta ilmaista sivullisille, mitä hän tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saa tietää nuoren henkilökohtaisista oloista, terveydentilasta, nuoren saamista etuuksista, tukitoimista tai taloudellisesta asemasta.

2. Arvio asiantuntijanäkemyksen antamisen suhteesta etsivän nuorisotyön peruseriaatteisiin

Etsivän nuorisotyön keskeisiä periaatteita - vapaaehtoisuus, luottamuksellisuus, nuoren rinnalla kulkeminen ja yhteistyö nuoren kanssa - ei vaaranneta silloin, kun **asiantuntijanäkemyks annetaan nuoren omasta aloitteesta ja suostumuksella eli yhteistyössä nuoren kanssa**. Tämä menettely voi vahvistaa nuoren toimijuuttaan hänen omissa asioissaan.

Perusosan alentaminen on suuri muutos nuoren toimeentuloon. Päätöksenteon tueksi annettu asiantuntijanäkemyks voi olla hyödyllinen tieto ja olla ratkaisun oikeellisuuden kannalta olennaista. Nuorten kyvyt kuvata päätösharkinnan kannalta oikeita tietoja vaihtelevat ja etsivä nuorisotyö saattaa olla se taho, jolla on mahdollisuus tukea asiakasta myös näissä tilanteissa.

Asiantuntijanäkemyksellä ja lausunnolla on merkityseroja.

Asiantuntijanäkemyksellä tarkoitetaan epämuodollista tai puolimuodollista asiantuntijatietoon perustuvaa arviota, näkemystä tai tulkintaa tietystä asiasta. Sen keskeisenä piirteenä on, että se perustuu asiantuntijan osaamiseen, kokemukseen ja tietoon. Sen voi antaa suullisesti tai kirjallisesti päätösvalmistelun tueksi. Se ei yleensä perustu lausuntopyyntöön tai lakiin. Asiantuntijanäkemyks voi olla neuvonantavaa, taustoittavaa tai suuntaa-antavaa. Näkemys ei sido päätöksentekijää.

Lausunto on muodollinen ja pyydetty, usein kirjallinen kannanotto, joka annetaan osana virallista valmistelu- tai päätöksentekoprosessia. Keskeisenä piirteenä on, että perustuu viralliseen lausuntopyyntöön ja annetaan määräajassa. Yleensä se esitetään kirjallisena ja osa julkista hallinto- ja valmisteluprosessia, usein myös julkinen asiakirja ja sen antaja on organisaatio tai virallinen taho.

Asiantuntijanäkemyksessä voidaan tuoda esille tilanteita, joissa toimeentulotuen perusosan alentaminen saattaisi vaarantaa nuoren ihmisarvoisen elämän edellytykset (asuminen, ravinto, itsenäinen selviytyminen) tai olla muutoin kohtuutonta. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi:

- kun on herännyt huoli etsivän nuorisotyön asiakkaana olevan nuoren kyvystä huolehtia itsestään tai mahdollisista huollettavistaan; tai
- kun nuoren saamaa perusosaa on alennettu 50 % useiden kuukausien ajan, eikä nuori ole kehotuksista huolimatta ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi tai hakenut ensisijaista etuutta; tai
- kun alaikäisen nuoren perheen vanhemman perusosaa on alennettu pitkään; tai
- kun nuorella on vaikeuksia asiointissa mielenterveyden, oppimis- tai ajattelukykyyn liittyvän sairauden tai vamman, päihteiden tai muun riippuvuuskäyttäytymisen, tai moninaisten tuen tarpeiden vuoksi; tai
- kun nuori kertoo kesken olevasta työkyvyn selvittelystä tai muusta sosiaalihuollon palveluprosessista tai
- kun nuorella on vuokravelkaa, häätöuhka tai asunnottomuus.

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on edelleen tukea nuorta ja auttaa häntä sellaisiin palveluihin ja tuen muotoihin, jotka edistävät hänen hyvinvointiaan, elämänhallintaansa ja osallisuuttaan.

3. Ohjeistus etsivän nuorisotyön kentälle jatkoa varten

Etsivän nuorisotyön asiantuntijanäkemyks voidaan antaa seuraavin edellytyksin:

- Nuori itse pyytää arviota ja antaa siihen nimenomaisen suostumuksensa.
- Arvio perustuu etsivän nuorisotyöntekijän todellisiin havaintoihin ja ammatilliseen arvioon.
- Arvion tarkoituksena on tukea nuoren etua ja hänen oikeuttaan ihmisarvoiseen elämään.
- Samalla on tärkeää ohjata nuori hänen tarpeitaan vastaaviin palveluihin—sosiaalihuoltoon, terveydenhuoltoon tai muihin soveltuviin tukimuotoihin.

16.4.2026

Asiantuntijanäkemyistä ei tule antaa silloin, kun suostumusta ei ole, havaintoja ei ole mahdollista tehdä, tai kun arviointi kuuluisi selvästi sosiaalihuollon viranomaisen tehtäviin.

Toivomme, että tämä linjaus tukee etsivää nuorisotyötä tilanteissa, joissa nuori tarvitsee rinnalleen luotettavan ammattilaisen, joka voi auttaa häntä välttämään kohtuutonta toimeentulon heikennystä. Etsivän nuorisotyön tärkein tehtävä on edelleen nuoren tukeminen hänen omilla ehdoillaan.

Ystävällisin terveisin,

Merja Hilpinen

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ